

Overval op hoeve 'De Beukeboom' te Nieuwstadt (1742)

We schrijven het jaar 1742. Op het kruispunt van de wegen Limbricht-Born en Guttecoven-Limbrichterbos ligt de hoeve 'De Beukeboom'. Geografisch gezien ligt 'De Beukeboom' nog juist in de gemeente Nieuwstadt verscholen tussen de bomen van het Limbrichterbos. De hoeve wordt bewoond door Theo Wintraeken, zijn vrouw Anna Kraanen en hun vier kinderen (twee jongens en twee meisjes). In 'De Beukeboom' was vroeger een brouwerij gevestigd, die door de familie Lumens werd geëxploiteerd. Ook de heer Wintraeken houdt er een herberg in. De eenzame boerderij wordt op 15 maart het doelwit van een gewelddadige overval van de bende der Bokkerijders.

Jan Janssen, bijgenaamd de 'Tamboer van Schinveld' heeft enkele dagen in de buurt van de 'Beukeboom' gezwoeven om een gunstige gelegenheid voor een inbraak uit te zoeken. Hij stelt zich in verbinding met de toenmalige kapitein van de bende, de vilder Mathias Ponts, die op de Akerstraat te Hoensbroek woont. De situatie wordt nauwkeurig bestudeerd en men besluit de diefstal te plegen. Op 13 maart wordt Joannes, een zoon van Mathias Ponts, er op uitgestuurd de andere leden van de bende van de plannen op de hoogte te stellen. Hij vindt onmiddellijk gehoor bij de vilders, de gebroeders Beckx uit Nieuwstadt, die op hun beurt benedeleden uit Sittard, Geleen, Schinnen en omliggende plaatsen waarschuwen. Het plan om bij Theo Wintraeken in te breken gaat als een lopend vuurtje door de bende. In Hoensbroek, de Groenstraat in Ubach over Worms, Heerlen, Schaesberg en Kerkrade weten de Bokkerijders wat er op 15 maart staat te gebeuren.

Op de dag van de diefstal vertrekken de Bokkerijders die ver van de plaats van het misdrijf wonen al in alle vroegte. Zij verzamelen zich bij de Bokkerijders in Nieuwstadt. Tegen het vallen van de avond trekken zij in groten getale naar het Limbrichterbos. Het is een luguber gezelschap, dat zich tussen de struiken rond de 'Beukeboom' verstopt. Een klein groepje zal de hoeve binnengaan en de overval plegen. De gebroeders Lenssen en Hendrik Cleven bereiden zich in de woning van Hendrik Beckx op de inbraak voor. Zij smeren hun gezichten met het roet van de koekepan in. Daarna gaan ook zij naar de 'Beukeboom' in gezelschap van Bernard Beckx, Joannes Gardeniers en Gerard Royen, allen uit Nieuwstadt. Bij de 'Beukeboom' stuiten zij op de andere benedeleden. Tussen 19 en 20 uur geeft Mathias Ponts het teken zo dicht mogelijk rond de 'Beukeboom' te gaan liggen. Hij zet een aantal wachtposten uit. Vier Bokkerijders gaan de hoeve binnen en drinken in de herberg enkele glazen brandewijn. De 19-jarige dochter Johanna Wintraeken is op dat ogenblik in de herberg.

Nadat de vier mannen hun glazen leeg gedronken hebben, doen zij alsof zij op willen stappen. Een van hen pakt de pook bij de haard om er zijn pijp mee schoon te veegen, zoals hij zegt. De andere drie zijn naar de deur gelopen. Op dat moment roept iemand 'pack aen', waarop zij zich op Theo Wintraeken storten. Terwijl zij hem met de pook bewerken eisen zij van Theo Wintraeken honderd pattacons (ongeveer f 250,-), die hij in een jaar verdiend zou hebben. De andere familieleden zijn inmiddels op de vlucht geslagen. Johanna blijft tot op het laatste ogenblik in de herberg en kan later waardevolle verklaringen afleggen. Op een gegeven moment wordt ook haar de grond te heet onder de voeten en vlucht zij naar de zolder, waar haar moeder en broers zich verschuilen. De Bokkerijders zitten haar echter op de hielen. Zij is juist op zolder geklommen, haar moeder wil de ladder optrekken, als de Bokkerijders onder het luik verschijnen. Mathias Ponts heft het pistool en schiet Anna Wintraeken, die zich over de ladder buigt, door het hoofd. Zij is op slag dood. De Bokkerijders stormen de ladder op en binden de kinderen de handen en voeten. Een van hen zet zijn pistool op de borst van het meisje en vraagt haar, waar het geld is verstopt. Als zij niet vlug genoeg antwoordt, schiet de Bokkerijder. Het pistool ketst. Inmiddels hebben de andere Bokkerijders op zolder kisten ontdekt, die zij openen. Zij nemen er alles uit, wat er in ligt. Daarna vertrekken zij.

In de kelder ligt de ernstig mishandelde Theo Wintraeken. Hij heeft diepe wonden in het hoofd, dat geheel opgezwollen is. Over zijn hele lichaam heeft hij blauwe plekken en ernstige bloed-uitstortingen. Zijn gezicht is mismakkt door de slagen. Tijdens de worsteling in de herberg heeft hij kans gezien uit het huis te komen. Buiten wordt hij opgewacht door twee andere Bokkerijders. Zij sleuren hem aan de

haren weer naar binnen en dwingen hem de kelder in te gaan. Daar wordt hij opnieuw mishandeld met singels, die de geestelijkheid gebruikt om de alben op te gorden. De Bokkerijders binden hem de handen op de rug, knopen zijn voeten stevig tegen elkaar en stoppen hem een prop 'liengewant' in de mond. Zo laten ze de arme man achter. In de kelder breken de Bokkerijders kisten en kasten open en nemen alles wat van hun gading is mee.

Twee dagen later, zaterdag 17 maart, komen schout J.J.G. Geeten, de schepenen Joannes Lenssen en Gossen Feyen met secretaris N.G. Brandts van de schepenbank Nieuwstadt pas een kijkje nemen in de getroffen hoeve. Het is er nog een grote ravage. In de voorste kamer van de hoeve ligt de zwaargewonde Theo Wintraeken op bed. In de achterste kamer van het huis ligt zijn vermoorde echtgenote Anna op een weinig stro. De schepenen constateren, dat de vrouw een gapende wond heeft bij het linkeroog. De kogel is tot diep in het hoofd doorgedrongen. De oudste dochter Johanna kan de schepenen over de juiste toedracht van het gebeuren inlichten. Haar vader verklaart zelf, dat hij niemand van de rovers kent, dat ze niet ouder zijn dan 25 jaar, 'Hoogduits', gebroken 'Duits' en een ander dialect 'Duits' spraken.

Het duurt nog anderhalf jaar voordat de daders van deze brute overval gepakt worden. Toen de Bokkerijders door de justitie opgerold werden en de meesten op het kasteel te Herzogenrath gevangen zaten - in april 1743 - verried de een de ander. Een van de kopstukken Mathias Ponts werd het slachtoffer van de loslippigheid van zijn benedeleden. Hijzelf is tijdens de verhoren die met martelingen gepaard gingen, ook geen haar beter gebleken. Op 29 juli 1743 verried hij samen met zijn zoon Peter meer dan 120 benedeleden. Bovendien bekende hij schuldig te zijn aan de moord in de 'Beukeboom'. Daarbij kwamen ook de namen van Bernhard Beckx en diens broer Hendrik Beckx uit zijn mond. Bernhard Beckx was een zwager van de oude vilder Mathias Ponts. Bij zijn tweede huwelijk was Bernhard Beckx getrouwd met Gertrudis Bemelmans, een zus van Barbara Bemelmans, die met Mathias Ponts was getrouwd. De families Beckx, Ponts en Bemelmans waren vildersfamilies. Ook de gebroeders Beckx konden de folteringen niet doorstaan en verrieden onder helse pijnen de benedeleden van Nieuwstadt. Hun verklaringen verwekten een grote sensatie. Zij vertelden de ondervragers, dat bij de nachtelijke overvallen van de Bokkerijders de schepen Joannes Lenssen van Nieuwstadt betrokken was. Dezelfde, die op 17 maart in de 'Beukeboom' als gerechtsdienaer ging informeren naar de toedracht van het misdrijf. Zijn broer Leonard was ook een Bokkerijder. Joannes Lenssen werd ter dood veroordeeld en op 23 december 1743 in Nieuwstadt opgehangen.

Tijdens zijn proces in het kasteel van Montfort brengt de Bokkerijder Hendrik Cleven uit Nieuwstadt op de pijnbank de zwaarste beschuldigingen uit tegen de oude vilder Mathias Ponts. Toen hij bij de 'Beukeboom' arriveerde op die bewuste avond trof hij er bijna de gehele Hoensbroekse familie Ponts aan. De oude vilder Mathias, zijn zoons Hendrik en Peter en een dochter Marie, gekleed in mannenkleren. Bovendien nog vier andere Hoensbroekenaren, wier naam hij niet kende. Dat waren Joannes en Christiaan Klinckers, Joannes Craens en Christiaan Langendorp. Uit Merkel-beek waren twee broers en een zus van de familie Meelers bij de overval op de 'Beukeboom' betrokken, te weten Winand, Hendrik en Margriet. Margriet was evenals Marie Ponts gekleed in mannenkleren.

De gestolen goederen waren in zes à acht pakken gebonden, die de Bokkerijders naar de Limbrichtermolen hadden vervoerd. De inwoners van Limbricht hadden die nacht onraad geroken. Een grote groep mensen trok op naar de molen. De Bokkerijders kregen angst en moesten vier pakken van de gestolen goederen bij de molen achterlaten. Zij werden zelfs door een woedende menigte Limbrichtenaren achtervolgd. Hendrik Cleven vertelde, dat zij zonder buit door het bos naar Nieuwstadt waren gevlucht. Hij was toen in gezelschap van Lens Lenssen, Joannes Gardeniers en Gerard Royen. Bij het Limbrichterbeekje hadden ze het roet van hun gezicht gewassen. Vijf of zes benedeleden waren in paniek door het veld naar de kant van Einighausen gevlucht, aldus de Bokkerijder Hendrik Cleven. Zelf heeft Cleven van deze diefstal niets gekregen. Uit de verklaringen van de gearresteerde Bokkerijders is komen vast te staan, dat ongeveer 50 benedeleden bij de gewelddadige overval op de 'Beukeboom' betrokken waren.

(bron: Guus Ramaekers en Theo Pasing, *De woeste avonturen van de Bokkerijders*. Uitgeverij Limburgs Dagblad, Heerlen 1972)